Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

Årsskrift 2008

Højbjerg – Holme Lokalhistoriske Samling

Biblioteket på L.A. Ringsvej 1964.

Biblioteket på L.A. Ringsvej.

Det moderne biblioteksvæsen i det nuværende 8270 område tog sin begyndelse i august 1963, da Holme-Tranbjerg Kommunes bibliotek blev dannet ved sammenlægning af to biblioteks-foreningsbiblioteker med i alt 4 udlånssteder.

Bag initiativet stod biblioteksudvalget, der bestod af formand og overlærer Karen H. Kidde (K), tømrermester R. Hunderup-Jensen (V), værkstedsarbejder Aksel Rasmussen (S) og den nyansatte bibliotekar Jørgen Thorsted.

Jørgen Thorsted i biblioteket på L.A. Ringsvej.

Biblioteket blev indrettet i en længe i den gamle Lysenggård på L.A. Ringsvej, og det, der tidligere havde fungeret som hestestald, fremstod ved indvielsen 6. september 1963 som et smukt og intimt bibliotekslokale. I sin tale opridser Karen Kidde biblioteks-forholdene indtil da. (Talen kan ses på bibliotekets hjemmeside.)

Det nyindrettede bibliotek var på 175m^2, og det blev ved indvielsen pointeret, at "hestestalden" var en midlertidig løsning, der skulle vare, indtil det blev muligt at bygge et hovedbibliotek i

løbet af en femårsperiode. Allerede tre år senere gjorde væksten i bogbestand og udlån og manglen på kontorlokaler det nødvendigt at finde en anden løsning.

Bibliotek på Oddervej.

Biblioteksbyggeri blev det ikke til, men i oktober 1966 lejede man 500 m^2 i 2 etager i en ejendom, der var under opførelse på Oddervej 74. Ingeniørfirmaet Sinding og Knudsen stod for byggeriet, der var ejet af "Ejendomsselskabet Blok 17".

Billede af bygningen under opførelse.

Biblioteket åbnede for publikum 6. februar 1967 og blev indviet officielt 26. april 1967. Karen H. Kidde holdt talen ved indvielsen. Hun sagde, at lokalerne foreløbig skulle fungere som bibliotek for hele kommunen og på længere sigt som afdelingsbibliotek for Holme-Tranbjergs østlige del, "når vi har fået indrettet vort kommende hovedbibliotek".

Igen lykkedes det at indrette et smukt og funktionelt bibliotek. Inventaret var gedigent design, farvesætningen valgt i samarbejde med maleren Emil Gregersen, og tidens ekspert i biblioteks-indretning biblioteksinspektør Sven Plovgaard havde bistået med indretningen. Med mange tomme hylder var man klar til presset fra den stadigt voksende bogbestand – og som det første folke-bibliotek i Danmark havde man indrettet et magasin med Compactus-reoler! Noget der i høj grad skulle blive brug for.

Indretningen var i store træk, som den skulle blive ved med at være gennem årene – voksenafdeling og skranke i parterreetagen, børneudlån og kontorer i stueetagen. På trods af, at man fra starten kun rådede over halvdelen af stueetagen, var der i de første år et studiekredslokale med direkte adgang fra svalegangen. Det blev i efteråret 1967 bl.a. brugt til en nyoprettet bogklub for børn, og af AOF der hver onsdag formiddag kørte kursus i "Finessesyning".

I *Bogens Verden*, 1968, nr. 2, beskriver overbibliotekar Jørgen Thorsted det nye bibliotek. (Artiklen kan læses på bibliotekets hjemmeside.)

Brand nytårsaften 1968.

Det nye bibliotek i "Biblioteksgården" blev godt modtaget af befolkningen, og man kunne ved udgangen af det første år på Oddervej konstatere en udlånsstigning på 25%.

Nytårsaften 1968 fandt en begivenhed sted, der skabte overskrifter i avisen, og sågar blev forsidestof i martsnummeret af det biblioteksfaglige tidsskrift "*Bogens Verden*".

Biblioteket brændte.

Branden startede i et klubværelse på øverste etage. Bibliotekar Jørgen Thorsted blev ved 22-tiden ringet op af fru Kidde, som meddelte, at der var brand i biblioteket. Da han ankom, stod taget i flammer, og det blev en travl nat, hvor man måtte redde bøger og

inventar fra de vandskader, der med brandslukningen bredte sig nedad i bygningen. Parterreetagen i biblioteket var ilde tilredt, og der måtte lægges nyt gulv. Biblioteket kunne først tages i brug igen 10. marts 1969.

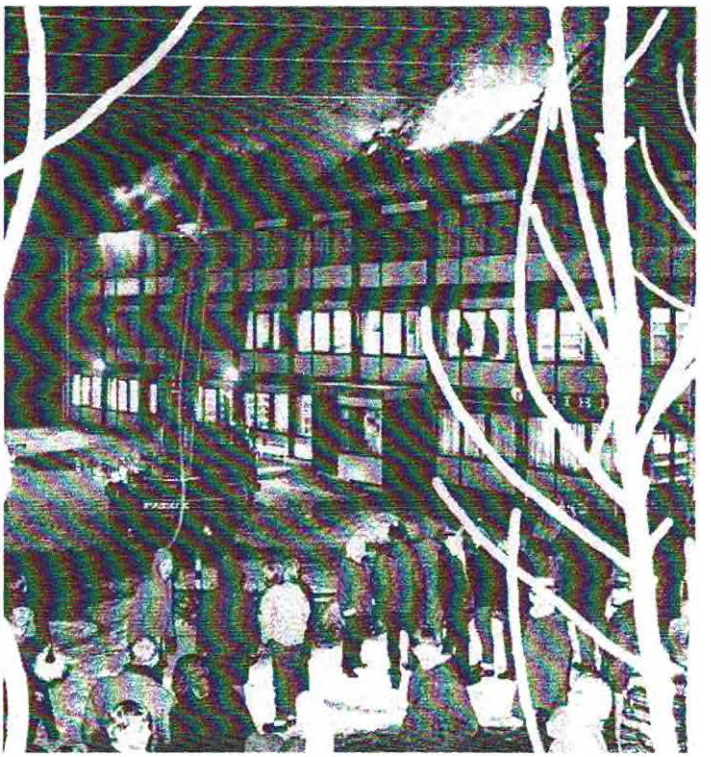

Branden nytårsaften 1968.

(Læs overbibliotekar Jørgen Thorsteds beretning om branden på bibliotekets hjemmeside.)

Højbjerg Regionsbibliotek.

Ved Kommunalreformen i 1970 blev Holme-Tranbjerg Kommune nedlagt, og biblioteket på Oddervej skiftede status til regionsbibliotek under Århus Kommune. Nu var "Højbjerg Bibliotek" en realitet, og biblioteket fik funktion som ledelses- og materialemæssig overbygning for filialerne i det sydlige Århus. Det var Beder, Malling, Mårslet, Holme, Tranbjerg og Solbjerg biblioteker.

For overbibliotekaren blev det en travl tid, hvor fokus blev udvidet til at omfatte udvikling af bibliotekstilbuddet i hele det sydlige Århus. I de kommende år blev fem biblioteker flyttet til nye lokaler og overgik til betjening med faguddannet personale.

Overbygningsfunktionen øgede kravet til biblioteksbygningen på Oddervej. Den bibliotekstekniske afdeling skulle nu også indkøbe og behandle materialer til filialerne. Administrationen omfattede et langt større personale, og de ansatte i filialbibliotekerne havde deres gang på regionsbiblioteket. Behovet for mødefaciliteter voksede tilsvarende.

For at finde plads til den voksende stab blev studiekredslokalet inddraget i baglandet, og i 1974 blev biblioteket udvidet med tre lejligheder, så resten af stueetagen i bygningen blev lagt til kontorarealet. Grunden Oddervej 80 blev erhvervet med henblik på opførelse af nyt regionsbibliotek, men planlægningen blev standset på grund af amtets vejplaner, der senere blev frafaldet. Den eksisterende villa på grunden blev dog anvendt som kontor for musikteknisk afdeling, til samlingen af lokalhistorie og som mødelokale for personalet i hele Højbjerg region.

I 1971 startede udlån af musik – LP'en holdt sit indtog i bibliotekerne. For at blive musiklåner og opnå det eftertragtede P stempel på lånerkortet måtte man dog vise, at man havde udstyret i

orden og fremvise sin pick-up for bibliotekets personale – pladerne var et relativt skrøbeligt materiale. Også kassettebåndene blev en del af bibliotekets tilbud.

Materialesamlingen voksede med ekspresfart, og i løbet af 1970'erne blev der opsat reoler på alle gange og ledige vægge, men den oprindelige plan om et nyt hovedbibliotek var på ingen måde glemt.

Planer for nyt Hovedbibliotek.

I den gamle Holme-Tranbjerg kommune var der planer om at indrette et såkaldt C-Center ved krydset Bushøjvej / Saralystalle for borgerne i kommunen, og her arbejdede biblioteksudvalget allerede i slutningen af 1960'erne for placering af et nyt hovedbibliotek sammen med kommunekontor og andre faciliteter. I behovsanalyserne arbejdede man med et biblioteksareal på 3.000 m^2. Ingen af delene blev som bekendt til noget.

I 1975 blev der lavet tegninger til et bibliotek på Hjulbjergvej på grunden med tømmerhandelen.

I 1976 overvejede man forskellige mulige udvidelser på Oddervej 74. Der var tale om udbygning på skrænten ved bygningens nordlige gavl.

Også i 1976 blev der lavet arkitektskitser til et hovedbibliotek på Oddervej 80, og i 1981 var torvet på Oddervej 84 i fokus. I disse planer opererede man med bibliotekslokaler på ca. 2.300 m^2.

Hotel Kragelund.

Også Hotel Kragelund var inde i billedet som nyt hovedbibliotek. Som traditionsrigt samlingssted for beboerne i området var det en nærliggende tanke at indrette bibliotek i den smukke park. Bygningen var i 1953 blevet overdraget til kommunen med den

særlige klausul, at stedet skulle tjene som samlingssted for beboerne i Holme-Tranbjerg.

I midten af 1990'erne satte kommunen hotellet til salg, og tanken om bibliotek blev igen aktuel, men det endte som bekendt med, at amtet overtog grunden og indrettede institution på stedet.

Overbibliotekar Jørgen Thorsted.

1970'erne var en tid med rivende udvikling i biblioteksvæsenet i hele Århus, og tidligere overbibliotekar Jørgen Thorsted tegnede lige til sin pensionering bibliotekerne i syd.

Han arbejdede utrættelig og inspirerende med skiftende planer for et nyt biblioteksbyggeri i Højbjerg og udviklede gennem talrige større og mindre omindretninger biblioteket på Oddervej til et velfungerende regionsbibliotek på trods af de utilstrækkelige pladsforhold. Han havde stor indsigt i biblioteksbyggeri – som han jo både udfoldede i de mange planer i Højbjerg, og som han realiserede i indretningen af de nye filialer i forstæderne.

Jørgen Thorsted gav fra starten Højbjerg Bibliotek en særlig faglig identitet, idet han i kraft af sin interesse for kunst opbyggede en udsøgt samling af kunstlitteratur. Ligeledes arrangerede han skiftende udstillinger med grafik af anerkendte kunstnere. Det blev i tidens løb til næsten 100 udstillinger.

20 og 25 års jubilæer.

Efter at Jørgen Thorsted valgte at gå på efterløn 31. januar 1985, blev bibliotekar Grethe Døpping konstitueret som overbibliotekar, indtil overbibliotekar Birgit Lind-Petersen blev ansat som leder af Højbjerg Regionsbibliotek 1. december 1987.

Personalet fortsatte med at gøre opmærksom på de mangelfulde lokaleforhold, og da biblioteket i 1987 havde haft til huse på

Oddervej i 20 år, blev det markeret med en stor udstilling, hvor udviklingen blev anskueliggjort, og hvor alle de kuldsejlede planer for nyt bibliotek blev vist. Arbejdstitlen for udstillingen var "20 år i midlertidige lokaler". Politikere og lokale samarbejdspartnere blev indbudt til reception, og pressen blev inviteret.

20 års jubilæet.

Allerede i det følgende år indkaldtes igen til jubilæum – denne gang markeredes 25-årsdagen for oprettelsen af biblioteket i Holme-Tranbjerg Kommune.

25 års jubilæet.

Filialnedlæggelser, strukturændringer.

Mens opgaven for Jørgen Thorsted havde været udvikling og udbygning, blev det Birgit Lind-Petersens lod at nedlægge og afvikle. Med den økonomiske nedtur i kommunen blev det i den store sparerunde i 1990 besluttet at nedlægge et stort antal filialer. For bibliotekerne i Højbjerg region betød det, at Holme, Malling og Mårslet blev sparet bort i 1991. Samtidig foretog biblioteksvæsenet en intern omorganisering. Den indebar, at Højbjerg region blev nedlagt, og at de resterende filialer i fremtiden blev lagt ind under Viby Bibliotek.

Højbjerg bevarede dog i starten sin egen biblioteksmæssige afdeling og personaleadministration og fik status af såkaldt "autonomt bibliotek".

Biblioteket får bygget til.

Det sidste forsøg, der i det 20. århundrede blev gjort på at give Højbjerg Bibliotek en bedre placering, skete i 1991, hvor det konservative folkeparti foreslog biblioteket flyttet til Skåde Arkaden, der netop var opført i det dengang nye sociale bygningskompleks Skådeparken sydvest for Oddervej.

Heller ikke dette forsøg lykkedes, men det satte politisk fokus på bibliotekets efterhånden legendariske pladsproblemer, og byrådet bevilgede i 1993 ½ million kr. til en forbedring af lokaleforholdene.

I mellemtiden var Birgit Lind-Petersen i 1992 blevet forfremmet til leder af lokalbibliotekerne i Nord, og undertegnede havde fået hvervet som leder af Højbjerg Bibliotek, der nu "bare" var en almindelig filial.

Efter en del forhandlinger med husets ejer blev der indgået en aftale, hvorefter bevillingen blev omsat til leje. Til gengæld skulle

ejeren opføre en tilbygning i 2 etager på i alt 120 m^2. Da der i 1995 også var blevet inddraget et par kontorer til udvidelse af arealet i stueetagen, blev der i alt tale om en forøgelse af udlånsarealet på 170 m^2.

Tilbygningen blev opført ved husets sydlige gavl - delvis ind i skrænten ved fortovet. Ombygningen startede i foråret 1997, hvor jord- og funderingsarbejdet blev foretaget. Da gulvet i parterre-etagen skulle udskiftes helt, måtte underetagen ryddes, og udlåns-materialer og inventar blev opbevaret i et antal lejede containere opstillet på parkeringspladsen. Biblioteket holdt lukket helt for publikum fra 28. juli til 6. september.

Tilbygningen gav en relativ stor udvidelse af børneudlånet, og den indeholdt en bogelevator mellem etagerne. Indtil da havde bibliotekets medarbejdere hver dag slæbt afleverede børnemate-rialer op ad trappen til børneafdelingen – gennem årene mange, mange tons. Ved indvielsen, der fandt sted 27. september 1997, var det stort set et nyindrettet bibliotek.

Der var dog ikke penge til nyt inventar, men med assistance fra farvearkitekt Erik Winckler lykkedes det ved en utraditionel farve-sætning af væggene – bag reolerne – at skabe et bibliotek, der fremstod om ikke nyt så forandret.

Billedbogskunstneren Irene Hedlund, der bor i Højbjerg, udfør-te en farverig og eventyrlig udsmykning til børneafdelingen.

Daværende rådmand Flemming Knudsen klippede snoren over ved indvielsen.

Udlån af kunst.

Gennem de mange kunstudstillinger havde Jørgen Thorsted i tidens løb opbygget en samling af grafiske værker og plakater med kunst som motiv. Tanken om at stille samlingen til udlån for publikum var tænkt, men aldrig realiseret af mangel på plads. Med

udvidelsen blev udlånet prioriteret, og biblioteket fik lov til som forsøg at starte udlån.

Publikum tog godt imod grafikken til hjemlån, og udlånet blev efter et par år permanent.

EDB, "Nye medier", Internet, Selvbetjening m.m.

I løbet af 1990'erne fandt der store forandringer sted i biblioteket. Det første edb-system blev implementeret, og alle bibliotekets materialer blev "inddateret". Inden da blev en for den tid gennemgribende kassationsrunde gennemført, og der blev åbnet for salg af kasserede materialer til publikum. I Højbjerg fik biblioteket lov til at afholde det første gigantiske bogsalg i en tom butik på torvet på Oddervej 84 – det var virkelig et tilløbsstykke.

Billede fra salget.

EDB'en udviklede sig – de gamle kortkartoteker forsvandt og blev afløst af søgeterminaler. Nu kunne man ikke alene se bestan-

den i sin egen afdeling. Man fik indblik i, hvad alle afdelinger af bibliotekerne i Århus rummede – og hvor det var hjemme.

Arbejdet i skrankerne blev revolutioneret. Man havde for længst lagt gummistemplet og brugte hulkort og fotonotering. Med EDB blev hjemkaldelser og reserveringskontrol automatiseret, og den endelige revolution skete, da selvbetjeningen blev indført i 2001.

Pc'erne bredte sig i biblioteket. Ud over maskiner i stedet for kartoteker blev der opsat pc'er med adgang til Internettet – noget næsten kun nørder anede, hvad var. Højbjerg Bibliotek startede de første internetintroduktioner for publikum i 1999 og holdt de følgende år næsten 100 af slagsen.

Og bibliotekerne fik deres egne hjemmesider – Højbjerg med forsidemotiv af Erik Winckler. Siden blev bibliotekernes hjemmesider mere ensrettede.

Nye medier dukkede op. Vinylpladerne var for længst afløst af musik CD'er. Antallet af videoer, CD-rom'er og DVD'er er vokset til gedigne samlinger, og næste stadie er en realitet – download direkte fra nettet. Det sker fra bibliotekets maskiner, men i større og større udstrækning fra egen pc ved hjælp af lånerkort og pinkode.

Renovering 2007 og 40-års jubilæum.

Hvert nyt tiltag og hver ændret arbejdsgang medfører forandringer i det fysiske bibliotek, og der var efterhånden behov for en grundig nyindretning af underetagen. Den blev gennemført med hjælp fra indretningsarkitekt Lotte Krag-Nielsen og farve-arkitekt Erik Winckler.

Efter en proces på næsten 3 måneder, hvor reolinventar blev udskiftet og lokalerne malet, kunne personalet på 40-årsdagen for

bibliotekets åbning på Oddervej 6. februar 2007 invitere til jubilæum i en nyrenoveret skranke- og voksenafdeling.

Flemming Knudsen holdt som rådmand indvielsestalen.

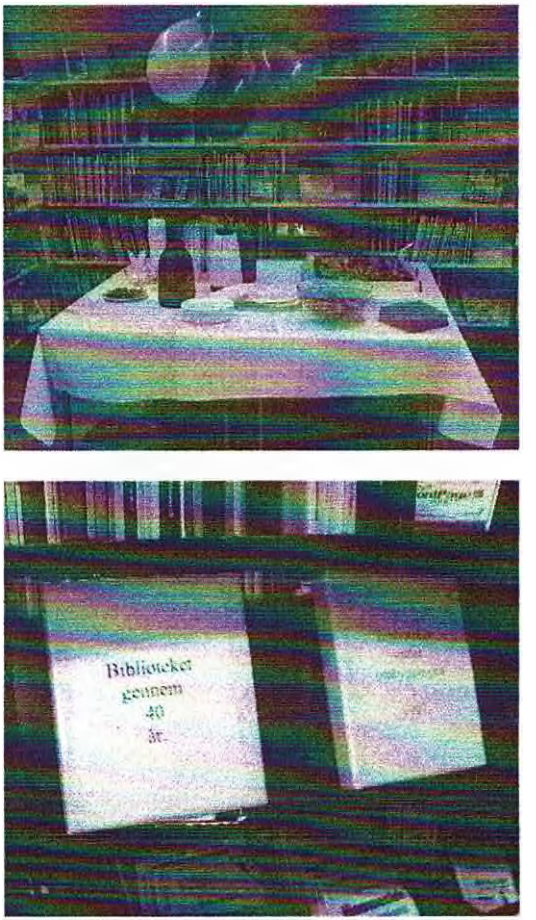

Billeder fra lokaler og jubilæum.

Fremtidsplaner.

Vi har arbejdet på at optimere og udnytte de fysiske rammer bedst muligt, og lokalerne fremstår derfor nu som relativt velfungerende og indbydende.

Århus Byråd vedtog i forbindelse med budgettet for 2008 at tilføre borgerservice og biblioteker anlægsmidler til udvidelse af borgerservices betjeningssteder, herunder i Højbjerg. De nuværende fysiske rammer på Højbjerg Bibliotek gør det ikke muligt at tænke borgerservicefunktionen ind, uden at det kommer til at begrænse det areal, der i dag er til rådighed for biblioteksfunktionerne. Borgerservice og biblioteker arbejder derfor på at finde en anden løsning. Der er i skrivende stund flere muligheder på idéplan, som undersøges. Mange forhold skal i den sammenhæng gå op i en større enhed - herunder funktioner, placering, økonomi m.v. I sidste ende er det Århus Byråd, der skal træffe den endelige beslutning om en samlet løsning for biblioteks- og borgerservicefunktionen for Højbjerg området.

Kirsten Iversen.

Kløverhytten, Det Danske Spejderkorps, Hørhavevej 55 D, Højbjerg

Midt i Skåde Bakker ligger den 350 m^2 store spejderhytte Kløverhytten. Det var de blå pigespejdere i Århus under Det Danske Pigespejderkorps, der havde fået øje på den dejlige 1,78 ha store kuperede grund lige ved Marselisborg Skov. Hytten blev indviet i 1957, og selveste Dronning Ingrid, som var protektor for pigespejderne i Danmark, deltog i festlighederne.

Hytten blev i begyndelsen benyttet meget flittigt af pigerne i Århus, der i weekenden kunne gå eller cykle de ca. 4 km. fra Århus midtby ud til den grønne natur midt i Skåde Bakker.

På daværende tidspunkt havde hytten på øverste etage køjeplads i 3 etager til 30 "glade blå".

Desuden var der mulighed for at slå telt op, hvis det ellers var muligt at finde et nogenlunde plant område på det store areal. Lejrlivet blev udlevet med fremstilling af mad over bål og diverse spejderaktiviteter på området og i den tilstødende skov.

I området manglede der i 60érne en børnehave, og da Kløverhytten stod ubenyttet hen i dagtimerne, udlejede spejderne hytten til Kløverhyttens Børnehave. Det blev en meget populær halvdags

børnehave, hvor områdets små poder kunne boltre sig såvel inde som ude.

Efter nogle år blev den høje kælder indrettet med sovepladser, og der blev indrettet et særskilt lejemål med både køkken og bad. Der er overnatningsmuligheder og spiseplads til ca. 30 personer. Det blev således muligt at udleje underste etage til bl.a. lejrskole også på hverdage.

I 1973 blev Det Danske Pigespejderkorps (de blå piger) slået sammen med Det Danske Spejderkorps (de gule drenge). Pigerne og drengene i Århus blev inddelt i: Ådal division, Ole Rømer Division og Århus Skov Division. For Kløverhytten kom det til at betyde, at der blev udpeget en bestyrelse bestående af 12 medlemmer lige fordelt mellem de 3 Århus-divisioner.

Senere blev divisionerne lagt sammen til Aros division og Århus Skov Division.

Kløverhytten blev et meget populært sted at afholde møder, kurser, ture og lejre for både spejdere og skoleelever fra hele landet.

I 1977 manglede spejdergruppen 2. Højbjerg et sted at placere sin spejderhytte og på et hjørne grænsende op til Dalvangen, blev Dalhytten opført. I dag danner Dalhytten rammen om en af de 3 spejdergrupper under Det danske Spejderkorps i Højbjerg. De øvrige spejdergrupper Højbjerg Drenge og 1. Højbjerg har spejderhytter på henholdsvis Katterhøj og Kragelunds Allé.

I dag er Kløverhyttens børnehave nedlagt, og spejderne har igen fuld råderet over samtlige lokaler i hytten. Kløverhytten får ikke sjældent forespørgsel på køb af grunde til beboelse, men heldigvis ligger Kløverhytten i både land og byzone, og der er derfor servitutter, der betyder, at der i Skåde Bakker kan bibeholdes et dejligt stort grønt område, hvor der er mulighed for herlige fritidsaktiviteter.

Inge Holm.

Skåde Skole 100 år 8. maj 2007.

I slutningen af maj 1906 kunne arbejdet med opførelse af en ny skole i Skåde begynde. Byggeriet var beregnet til at koste 26940 kr. for en toetages bygning med udhus og retirader plus et gymnastikhus.

Skolen indvies 8. maj 1907.

Timetal for en 5. klasse så sådan ud for et undervisningsår.

Dansk og skrivning	347 timer
Religion	115 timer
Regning	115 timer
Historie og geografi	114 timer
Sang	41 timer
Naturhistorie og naturlære	82 timer
Gymnastik og håndarbejde	82 timer
I alt	946 timer

Ferieplanen fra 1907 og de følgende år bestod i 113 feriedage pr. år. Høstferien – sommerferien – var på 30 dage.

I 1907 var der 3 lærere og ca. 100 elever.

Skåde Skole1909.

I 1931 bliver en ny tilbygning mod øst taget i brug. Den indeholder håndarbejdslokale, sløjdlokale og 1 undervisningslokale i underetagen. På 1. sal indrettes en lejlighed til forskolelærerinde Meta Nielsen. I 1933 blev det nye sløjdlokale også brugt til aftenskoleundervisning. I 1933 blev skolen opvarmet med fast brændsel – et bud fra købmand Mikkelsen lød på: 33½ tons engelske nøddekul og 40½ tons engelske koks – pris 38½ kr. pr. ton.

I 1935 drøftes grænserne for skoledistrikterne, når der bliver bygget en ny skole – Kragelundskolen.

I krigsårene 1944–45, da skolen blev beslaglagt af tyskerne, måtte eleverne undervises både i private hjem rundt om i kommunen og udenfor.

I 1944 vedtages det at overlade Holme og Skåde skoles forældrekreds at indføre karakterbøger, hvis man ønsker det.

I 1958-59 opførtes en tidssvarende gymnastiksal med tilhørende omklædnings- og baderum, og hovedbygningen blev gennemgribende restaureret. Endelig blev skolens gamle kakkelovne erstattet med moderne centralvarme. Der blev bygget tjenestebolig til skolelederen på hjørnet af Mantziusvej og Moesgårdsvej. Her flytter Hans Therkildsen ind.

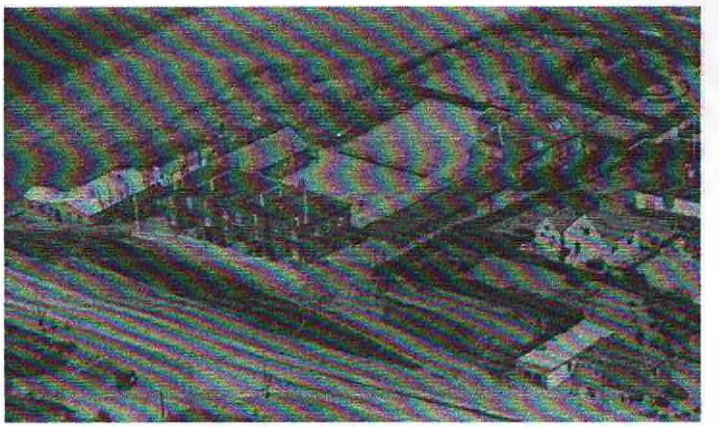

Skåde Skole 1955-60.

I 1962 starter "Forældreforeningen"

I 1966 indrettes der tandklinik på skolen.

Den tredje og største ændring af skolens profil fandt sted i årene 1978 – 81, hvor man i 2 etaper opførte "Den helt nye Skåde Skole" – nødvendiggjort af det stærkt stigende elevtal og af den kendsgerning, at de pavilloner, der i adskillige år havde udgjort en væsentlig del af skolens lokaler, var tjenlige til nedrivning.

I 1981 starter en fritidsordning som forsøg for 0.–7. klasse. Samme år – 11. december – indvies gangbroen over Oddervej til 1,2 mil. kr. efter 18 års ventetid. Fra 1978–1981 var G.H. Stjernfelt trafikvagt.

Ved 75 års jubilæet i 1982 havde skolen sin 3. leder – Hans Therkildsen. De 2 første var Jens P. Bispeskov fra 1907–1931 og derefter Hans Pedersen fra 1931–1963.

I 1980 har flere børn beskrevet, hvordan de opfatter at gå på Skåde Skole. En elev fra 5 c. fortæller følgende: Vores nye lærer i 5 c. hed Christian Røgild. Den første dag i 5. kl. blev hyggelig. Vi fik nye bøger, snakkede og hyggede os. Vi fik 2 nye fag i 5. kl., men det gjorde ikke noget – for fagene var sløjd og engelsk – til gengæld kom vi af med svømning.

I 1982 var der 227 familier, der var medlem af "Forældreforeningen" af 300 mulige.

I 1987 indføres der fritidsordning i Århus Kommune.

I 1990 var der skolebestyrelsesvalg, hvor medlemmerne blev valgt blandt skolens elevforældre – i alt 5 personer vælges.

I efteråret 2004 blev den nye bygning taget i brug. Den indeholder 4 undervisningslokaler, 1 faglokale og 1 musiklokale. Skolen bliver også brugt ved folketings- og kommunevalg.

Den 8. maj 2007 holdt skolebørnene en omfattende fødselsdagsfest. Der var tale af rådmand Louise Gade, og hornorkesteret "Senex Brass Band" spillede. Børnene samledes i skolegården i det gode vejr, da der kun er plads til 350 personer i gymnastiksalen. Eleverne har lavet en DVD som jubilæumsskrift – den kan købes på Skåde Skole.

Ved 100 års jubilæet.

Den 1. juli 2007 blev souschef fra 2003 Susanne Holst udnævnt til ny skoleleder på Skåde Skole. Der er nu 607 elever på skolen og 75 medarbejdere på skolen.

Fra 100 års jubilæet – den nye inspektør til højre i billedet.

Gerd W. Enevoldsen.

Holme kirkes 125 års jubilæum

blev fejret 25-11-2007. Jubilæet indledtes med højmesse ved sognepræst Thomas Fischer Larsen. Efter gudstjenesten fremviste sognepræst Kirsten Hald nogle af kirkens gamle klenodier, som det normalt ikke er muligt at komme tæt på.

Jubilæet fortsatte i sognegården, hvor menighedsrådet var vært ved en frokost med efterfølgende kaffe. Her var arrangeret en billedudstilling om kirken og dens omgivelser. Udstillingen blev om tirsdagen flyttet til Lokalhistorisk Arkivs opslagstavle på biblioteket, hvor den var tilgængelig til januar 2008. Som afslutning på jubilæet fortalte undertegnede efterfølgende sider omkring områdets historie.

Ved jubilæer ser man jo gerne tilbage i tiden. Det vil jeg også gøre – ikke 125 år – men omkring 40.000 år! På det tidspunkt havde vi den sidste istid, og Europa så ud som den grønlandske indlandsis ser ud i dag. Når islaget er tilstrækkelig tykt – nogle tusinde meter – så ændrer det underste af isen karakter og bevæger sig. Ved sidste istid bevæger isen sig fra Østersøområdet og nordpå, og ismasserne danner de render, som bliver til vore bælter, og de danner bl.a. Århus bugten og Kalø vig. Materialer skubbes sammen til Mols bjerge – den store bakke ved Rønde – Skåde bakker og Holme Bjerge. Det foregår alt sammen stille og roligt. Det tager nogle tusinde år. Beviset for, at isen har bevæget sig på denne måde, er en bjergart – Østersøporfyr - som findes i den sydlige del af Østersøen, og som i dag kan findes her i området. Ligeledes er det rav, som vi kan finde i Danmark, ført med isen fra De baltiske Lande.

I løbet af nogle tusinde år ændrer klimaet sig og bliver varmere, og på et vist tidspunkt begynder isen at smelte, og vi får

et område med floder og søer. Jeg kan godt forestille mig, at Elverdalsvej på et tidspunkt har været en pæn stor flod, som har søgt mod lavere områder ved Højbjergs centrum og derfra mod bugten! Samtidig med afsmeltningen sker der en sortering af de faste materialer. De tungeste dele bundfalder sig først, senere aflejres grus og ler. Især det sidste har vi i området haft en del af. Helt fra middelalderen og op til vores tid har vi haft glæde af disse lergrave til fabrikation af mur- og teglsten.

Teglværket i Skåde.

For omkring 15.000 år siden ændrer klimaet sig så meget, at der kommer planter og dyr til området – og så følger mennesket med. De første par tusinde år lever de som jægere – vi kalder det jægerstenalderen. De laver deres våben i flint eller ben. Vi finder rester af disse våben mange steder i området.

For 7-8000 år siden er forholdene sådan, at man begynder at dyrke jorden og bosætte sig i små samfund. Vi kalder tiden for bondestenalderen. Her i området har der ganske givet også boet

mennesker på det tidspunkt. Det var tæt på kysten, hvilket gav mulighed for fiskeri og transport, og der var masser af fersk vand til mennesker og dyr.

For ca. 3000 år siden er vi i bronzealderen, som har fået navn efter metallet, som er en blanding af kobber og tin. Der er nu så megen kontakt med landene mod syd, at vi kan bytte os til bronzeting. Det er kostbare ting som lurer, kultøkser og smykker, som anvendes i religionsdyrkelsen, som sandsynligvis har været en form for soldyrkelse. På det tidspunkt begraver man de døde i gravhøje, som man bygger af græstørv på højtbeliggende steder. Vi har i den gamle Holme-Tranbjerg Kommune haft 16 høje, men kun 3 er fundet bevaringsværdige – nemlig Jelshøj, Tulshøj og Tishøj. Den sidste er gemt lidt af vejen mellem Mønsteds Allé og Holmevangen, men står man på fortovet ud for Elverdalsvej 144, kan man på denne årstid skimte højen. Af de øvrige høje har vi kun navnene tilbage - f.eks. Hjulbjerget, Rundhøj, Kridthøj og Bushøj. 150 ha. jord er fredet omkring Jelshøj og Tulshøj.

Billede af Tishøj.

Omkring Kristi fødsel er vi nået til jernalderen. Her kan vi selv levere råvaren, idet vi i Vestjylland har områder med myremalm – også en aflejring fra istiden - som kan bruges til fremstilling af jernting. Det er også på den tid, at de små landsbysamfund med en palisadevæg som beskyttelse opstår.

Hvordan der har set ud i Holmeområdet, ved vi ikke noget om. Vi skal helt frem til 1203, før vi finder et bevis på landsbyens eksistens. Der findes i Rigsarkivet et stykke papir, som omtaler Holme. Holme betyder en lille ø på gammel dansk, og meget taler for, at der har været masser af vand i området.

Hvornår den første kirke bliver bygget, ved vi ikke, men sandsynligvis har der været kirke på stedet siden 1100 -1200. Da man i 1968-69 restaurerede kirken indvendig, ønskede menighedsrådet at få lov til at installere gulvvarme. Dels sparede man plads til radiatorer, og dels fik man lejlighed til at se, hvad der gemte sig under gulvet. Det forbød Nationalmuseet, men måske vore oldebørn oplever, at man finder resterne af en romansk kirke fra 1200 tallet og måske endda rester fra en ældre trækirke!

Vest for kirken – i det lave vandrige område – bygges gårdene. Jorden tilhørte indtil reformationen kirken, men fra 1536 overtager kongen jorden. Desværre fører de danske konger krige, som de financierer ved at låne penge i udlandet. I 1661 afregner Frederik III en gæld til den hollandske storkøbmand Gabriel Marselis ved at give denne skøde på Århusgård eller Havreballegård, som ejer de fleste af gårdene i Holme. 20 år senere overtager sønnen Constantin området og kalder hovedgården Marselisborg. Constantin var blevet adelig (friherre), så han syntes, at Marselisborg passede bedre. Marselisborg lå der, hvor gymnasiet ligger, og har ikke noget at gøre med det nuværende Marselisborg Slot.

Elverdalsvej

Det var ikke nogen dans på roser at være fæstebonde i Holme i 1700 tallet. Der skulle svares store afgifter til godsejeren – der skulle stilles mandskab til rådighed for arbejdet på godsets marker, så en del af fæstebøndernes sønner forsøgte at slippe for at overtage faderens fæstekontrakt, men nægtede man, kunne godsejeren bestemme, at de så skulle være soldat for kongen i en årrække. Flytte væk kunne de ikke. Kongen havde indført det såkaldte "Stavnsbånd". Så det var et valg mellem pest og kolera.

I godsets papirer kan vi se, at hoveriarbejderen skulle stille kl. 5 om morgenen i årets lyse tid. Mødestedet var diget langs Terp Skovvej - hertil gik hovmarken. Så arbejdede man til kl.20 – og så gik man tilbage til Holme.

4. Alle og enhver skal villig udgive til sognets fattige, hvad der af øfrigheden ere antiegnet for eller derfor lide udpantning og særskilt betale 4 skilling til byen.

5. Ingen maa huse eller herbergere nogen af de imod forordningen omløbende taetere eller fremmede udensogns betlere, under straf til byen på 4. skilling af hver person.

6. Enhver skal jefnlig advare og tilholde sine tienestefolk og børn, at de icke herefter, såsom hidendtil fordrister dem til kierkens vindver at udslaae. Giør nogen sligt, bør de af forældrene eller deres madfader straffes og desuden bøde til viden 4 skilling.

Også dengang havde man nogle problemer med tobaksrygning og brug af åben ild.

Lader nogen sig se eller finde ude ved husene, paa gaden eller udi udhusene med antændt tobakspibe i munden uden hytte over, da bør dend bøde til byens vide for hver gang 1 mark.

Ingen maae løbe mellem dørene eller paa gaden med ild omkring, uden den er tilbørlig og forsyfnlig tildekt og forvaret. Giør nogen her imod, bøde i lige måde til viden 1 mark.

I sidste halvdel af 1700 tallet er de bestemmende i landet klar over, at tiden er løbet fra fællesskabet omkring landbruget. Der bliver sat reformer i gang. Rewentloverne og Struense og en del af kongehuset er blandt de førende, og i 1781 kommer den afgørende forordning om udskiftningen, så hver gårdejer kan tage ansvaret for egen jord, men vi når helt frem til 1861 før den sidste by (Stevns) har opgivet fællesskabet.

Holme var en lille landsby, så her bliver det den såkaldte stjerneudskiftning, der finder sted, hvilket de gamle kort tydeligt viser.

Oldermandens og bylavets betydning svinder ind, og bylavet ender som en selskabsforening.

I begyndelsen af 1800 tallet indføres i sognene et begrænset selvstyre – først gældende fattigvæsenet – senere skolevæsenet (1814). I 1841 indføres sogneforstanderskab med præsten som født formand. Dette ændres i 1855 til sogneråd. I 1841 indføres også amtsråd.

Ved kommunereformen 1970 forsvinder Holme-Tranbjerg som kommune og i januar 2007 nedlægges amterne, og regionerne opstår.

Gammelt hus på Kalkærvej, hvor man kan se vand i haven!

Ejner Pytlich.

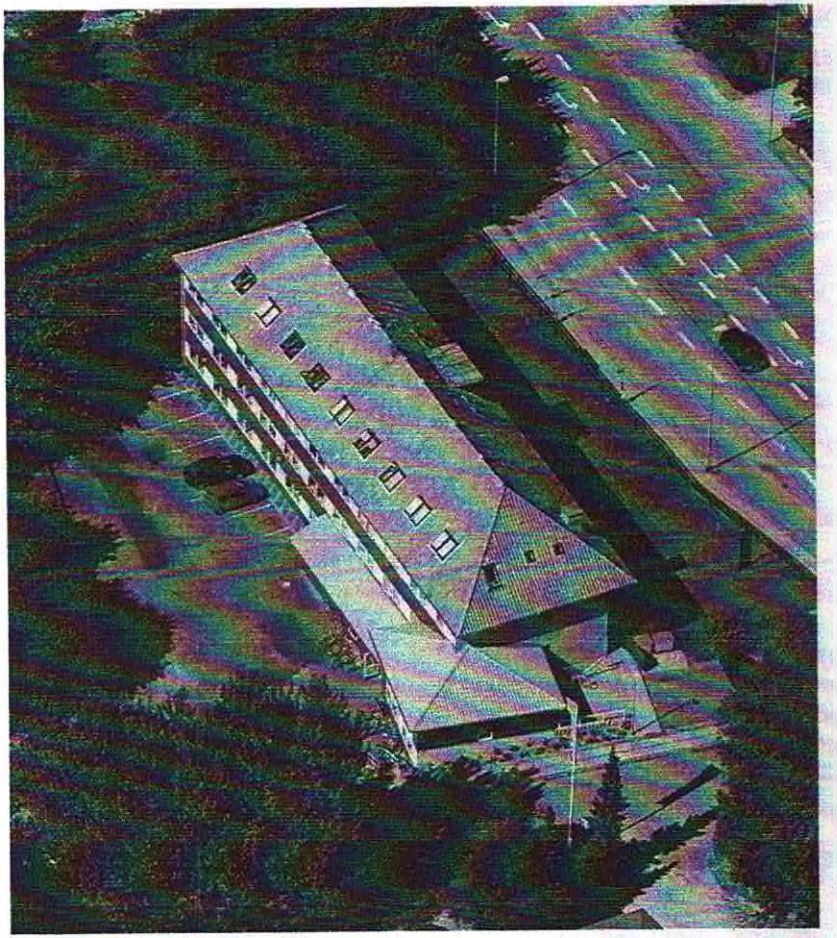

Højbjerg Bibliotek 30-7-1999 – set fra Heidesvej.